

J.F. Huibers (1961) is voorzitter van het CDJA. Hij is lid van het CDA-partijbestuur en adviserend lid van het dagelijks bestuur.

Het appèl en de weerklank bij jongeren

De forse zetelwinst van het CDA tijdens de verkiezingen van 21 mei lijkt historisch in kwantiteit vergelijkbaar met de ook al historisch genoemde winst van de PvdA in 1977. Maar zeker ook kwalitatief. Voor het eerst na een lange opeenvolgende reeks van verminderde electorale steun boekt het CDA een duidelijke verkiezingsoverwinning en wel dusdanig dat de christen-democratie zich als een politieke beweging definitief lijkt te bevestigen in het politieke krachtenveld. In tegenstelling tot toch nog regelmatig gehoorde redeneringen dat door deconfessionalisering en ontzuiling er alleen maar sprake kan zijn van een steeds verder afkalvend geheel. Waarvan hooguit het tempo nog enigszins vertraagd kan worden. En, hiermee samenhangend, voor het eerst een electorale doorbraak naar niet-traditionele CDA-kiezers. Jongeren en nieuwe kiezers, die in groten getale op het CDA stemden en ook niet-confessionele kiezers.

Dit alles plaatst de vraag van de redactie van dit blad naar een evaluatie van 'Appèl en Weerklank' in een nieuw licht. Heeft dit rap-

port, dat het eigene van een geïnspireerde christen-democratische benadering centraal stelt hier enige invloed op gehad, een verkiezingsoverwinning dankzij of ondanks 'Appèl en Weerklank'? En, minstens zo relevant, wat zal haar doorwerking op de politieke koers van het CDA na dit bijzondere moment zijn? Me dunkt, nogal wat stof ter overdenking voor een warme zomeravond. Ik wil 'Appèl en Weerklank' vooral bezien op de uitvoering van de aanbevelingen die betrekking hebben op jongeren. Dan gaat het vooral om de mogelijkheden voor jongeren verantwoordelijkheid te dragen in het CDA, de aantrekkingskracht van de partij op jongeren en ook de rol die het CDJA daarbij speelt.

Daaraan zit een belangrijke organisatorische component (doorstroming in partijgeledingen, de activiteitengraad van een jongerenorganisatie e.d.) én een politiek-inhoudelijke component (wát is het dan, dat jongeren trekt tot een partij, die zich christen-democratisch noemt). Alvorens echter op die aspecten in te gaan, eerst aandacht voor een

aantal ontwikkelingen die ook in relatie met 'Appèl en Weerklank' moeten worden gezien.

Moeilijke maar belangrijke jaren

'Appèl en Weerklank' was niet mals in de dosis zelfkritiek op de organisatie en het politiek functioneren van het CDA. 'De partij ondervindt schade door een gebrek aan eenduidige presentatie van het beleid. Niet altijd wordt een principieel onderbouwde consistente visie uitgedragen. Zelfvertrouwen en creativiteit lijken soms te ontbreken.' Zelfkritiek, maar toch vooral geschreven vanuit het nodige zelfvertrouwen, omdat het rapport zoveel kansen en mogelijkheden zag en ziet voor de christen-democratie. Kansen en mogelijkheden, vanuit een op diepgang gebaseerde eigen politieke ideologie, doorwerkend in alle hoeken en gaten van de partij, uitmondend in een brede politieke beweging, waarin mensen inspiratie, bewogenheid herkennen. Inspiratie om een creatieve bijdrage te leveren aan een menselijker en rechtvaardiger samenleving, nationaal en internationaal. Ik denk dat met name dat het appèl is uit het rapport dat vraagt om een weerklank in de partij, ook organisatorisch, in alle geledingen, op alle niveaus.

Het CDA heeft moeilijke, maar heel belangrijke jaren achter de rug. Ten eerste als organisatie, als partij. Het integratieproces na de fusie vergde begrijpelijk de nodige tijd. Belangrijk is ook daarbij wat voor imago je opbouwt als politieke organisatie. Dan gaat het ook om zaken als duidelijkheid, eenheid, het opereren met zelfvertrouwen. Het zijn veel, soms te veel gehoorde termen de laatste jaren. Het schortte daar dan ook sterk aan, zoals ook 'Appèl en Weerklank' constateerde dat uit verkiezingsonderzoek bleek dat de beeldvorming van het CDA bepaald werd door vaagheid, besluiteloosheid en verdeeldheid. Het heeft heel wat gekost om daar verandering in aan te brengen. Het dualisme is er de afgelopen periode aan opgeofferd, politieke vleugels zijn bijna monddood gemaakt. Het CDA heeft zich er doorheen geworsteld, met pijn en moeite. In

de afgelopen campagne kon niemand het CDA iets in die richting verwijten.

Ten tweede, ook politiek-inhoudelijk moeilijke maar belangrijke jaren. Het beleid van kabinet-Lubbers heeft – hoe je het ook wendt of keert – voor een ommekeer in de samenleving gezorgd. Met vast te stellen positieve effecten, en veranderingen in de houding en het denken van mensen over ontwikkelingen in de samenleving en de rol van de overheid; een nieuw en gezond economisch fundament waarop verdere uitbouw mogelijk is, weer beter beheersbaar geworden overheidsfinanciën; en niet in de laatste plaats een beginnend herstel van werkgelegenheid.

Positieve, maar ook negatieve gevolgen: de inkomenspositie van alle mensen fors onder druk; vier jaar lang, op alle terreinen, steeds weer het bezuinigingsmes; steeds weer het argument dat we wel anders willen, maar niet kunnen, gelet op de financiële problemen. Bij veel mensen ontstond iets van onzekerheid. Zij voelden zich aangevallen in plaats van beschermd door de overheid. Fundamentele onzekerheid, het gevoel te hebben niet gehoord te worden, is veel schrijnender dan kritiek te hebben op beleidspunten. Pas de laatste tijd begint dat idee iets te veranderen. Nu de vruchten van het beleid zich schoorvoetend, maar ontegenzeggelijk aandienen.

En het CDA. Het CDA stond middenin dat geheel. Kreeg alles over zich heen, niet alleen van buiten, maar het voelde die spanning vooral ook in zichzelf. Tot op het bot. Het wilde wel anders, maar het was intens overtuigd dat het niet anders kón. En dat had dan ook z'n consequenties. Het drukte het CDA als het ware jaren in de verdediging. Het bouwde een organisatie op tegen de verdrinking in. Het CDA zocht naar zelfvertrouwen, maar steeds weer vanuit een verontschuldigende positie 'omdat we wel anders zouden willen, maar niet kunnen'. Als je dat zo analyseert, dan is het resultaat tot nu toe alleszins bevredigend.

Maar het zette ook minder gewenste krachten in werking. Krachten, die het finan-

cieringstekort tot eerste uitgangspunt maken, die nieuwe economische zakelijkheid tot norm verheffen, die denivellering tot doel in plaats van als zeer zorgvuldig toe te passen middel kiezen. Krachten, die alleen om reden van duidelijkheid gehoorzaamheid aan de NAVO als doelstelling hanteren, in plaats van vanuit die loyaliteit telkens ook eigen creativiteit en initiatieven aan de dag te leggen. Krachten die wel eens te weinig tegenwicht krijgen.

Consequenties, ook in die zin dat het CDA zich rond deze verkiezingen vastklampte aan de VVD. Vier jaar samen tegen de maatschappelijke en politieke stroom in, overtuigd van de noodzaak en zelfs sociale rechtvaardigheid van het beleid op sociaal-economisch terrein. En in het gelijk gesteld door de kiezers. Maar tegelijk geeft het ook voeding aan verhalen over de tweedeling in de Nederlandse politiek, wordt het risico genomen dat een politiek beeld bij mensen ontstaat dat voorbijgaat aan fundamentele

Uit de CDA-beginselen spreekt een voorhoedementaliteit, geen conservatisme.

heid, om de koopkrachtbescherming voor minima, de waardering voor een sociaal rechtvaardige inkomensverdeling. En tegelijkertijd de keuze voor werk boven inkomen, omdat het gaat om solidariteit tussen werkkenden en niet-werkenden. De krachtige wil door te gaan met het eerlijker verdelen van het werk. Een terugtrekkende overheid, niet als doel op zich, maar juist om verantwoordelijkheden weer dichterbij de samenleving zelf te leggen. Keihard sociaal-economisch, en dan heb ik het nog niet eens over vrede en veiligheid, ontwikkelingssamenwerking, onderwijsbeleid, milieu. Het CDA is geen VVD met nog een christelijk immateriële saus, en evenmin voert de VVD CDA-beleid met enkele liberaal-ethische oprispingen. Het CDA staat niet schouder aan schouder met de VVD diametraal tegenover de PvdA. Het CDA moet appelleren aan eigen waarden in de politiek, moet opkomen voor de zwakken in de samenleving, moet streven naar nationale en internationale gerechtigheid, moet begaan zijn met het lot van mensen, het lot van ontrechten. Ook in het buitenland: politiek ontrechten, vluchtelingen, slachtoffers van structureel scheefgegroeide internationale verhoudingen in de Derde Wereld. Het CDA wil juist vanuit zijn uitgangspunten volkspartij zijn in het hart van de samenleving. Het is er immers van overtuigd dat, zoals 'Appèl en Weerklank' in de eerste conclusie aangaf, de christen-democratische politieke overtuiging, gezien haar grondslag en haar uitgangspunten, een vruchtbare voedingsbodem moet kunnen blijven voor een brede politieke partij. Een politieke partij waarin velen zich met elkaar verbonden voelen, zowel door eenheid van beginselen als door de gekozen politieke koers. Daar spreekt als vanzelf een voorhoedementaliteit uit, en dat is iets fundamenteel anders dan een conservatieve volkspartij, die zich laat leiden door het 'gesundenes Volksempfinden'. Het CDA appelleert vanuit zijn uitgangspunten aan eigen waarden in de politiek, heeft zijn eigen prioriteiten, die wel eens verder van de VVD af zouden kunnen liggen dan anderen ons nu willen doen ge-

verschillen van mening met de VVD. Niet alleen op immaterieel gebied, want daar verschillen we net zo sterk met de PvdA, maar juist ook keihard sociaal-economisch. In fundamentele zin geldt dat, zoals dat regelmatig in CD/Verkenningen beschreven wordt, maar ook in de praktische politieke uitwerking daarvan moet dat tot uitdrukking komen.

Als het gaat om de rust in de sociale zeker-

loven.

Jongeren

Terug naar 'Appel en Weerklank'. Want de speciale vraag vanuit de redactie was om extra aandacht te besteden aan de vraag of de aanbevelingen hebben doorgewerkt in het beleid ten aanzien van jongeren. Het rapport was adembenemend helder over de noodzaak meer jongeren te betrekken bij de christen-democratie en meer kansen te geven in het CDA. 'Het CDA biedt jongeren veel te weinig gelegenheid om verantwoordelijkheid te dragen in partij en vertegenwoordigende lichamen en houdt te weinig rekening met wat er onder de jeugd leeft. Een drastische heroriëntatie is geboden.' En daar is druk aan gewerkt. Direct na de vaststelling van 'Appel en Weerklank' hebben op initiatief van het CDJA partij en jongerenorganisatie gezamenlijk deze aanbevelingen uitgewerkt in het plan 'CDA 5 jaar jong'. Zij haakten in op het vijfjarig bestaan van het CDA in 1985 en deden dit vanuit de wetenschap dat naast de ongeveer 600 CDA-afdelingen er 'slechts' 150 CDJA-kernen functioneren. Daarom zagen beide organisaties het als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid om in zoveel mogelijk plaatsen een actieve en zelfstandige CDJA-kern van de grond te krijgen. Omdat een eigen platform waar generatiegenoten op tal van manieren om kunnen gaan met politiek de beste mogelijkheden biedt om drempelverlagend te werken voor jongeren, voor wie het vaak een grote stap is om wat algemene interesse in politiek om te zetten in een specifieke keuze voor een partij en een bepaalde beginselpolitiek.

Een zelfstandig platform ook, omdat dat in het belang is van jongeren zelf én van het CDA. Belangrijk voor jongeren zelf, omdat het goed is als je in redelijke mate frank en vrij tegen maatschappelijke problemen aan kunt kijken en samen met anderen kunt zoeken naar de antwoorden op vragen die jongeren elkaar en zichzelf stellen en naar oplossingen voor die problemen. Juist wij, omdat het om de samenleving van morgen

en dus om onze toekomst gaat. Daar zit een belangrijk aspect van politieke en maatschappelijke vorming in. Belangrijk ook voor het CDA, omdat een partij alleen maar baat heeft bij een jongerenorganisatie die iedere keer nieuwe ideeën aandraagt en haar scherp op de voet volgt bij haar handelen. Dat houdt een partij jong, ook ná 5 jaar. Vanuit het CDJA zijn ongeveer 50 jongeren voor het CDA verkozen in de Gemeenteraad tijdens de laatste verkiezingen op 19 maart. Een forse stijging ten opzichte van vier jaar geleden toen het aantal bijna op één hand te tellen was... Tegelijk zien we dat het nageenoeft alleen daar gelukt is jongeren voor het CDA in de Raad verkozen te krijgen waar een actieve en zelfstandige CDJA-kern functioneert. Ook in het belang van het CDA dus! De gepleegde inspanningen leveren resultaat op. Ik noemde reeds het veel groter aantal jongeren in de Gemeenteraad. Nog lang niet voldoende, maar een beginnende trend is ingezet, welke zijn vervolg zal moeten krijgen in het bestuurlijk kader van de partij. De laatste anderhalf jaar zijn ongeveer 35 CDJA-kernen opgericht. Over het gehele land verspreid probeert telkens weer een aantal jonge mensen vol enthousiasme in hun eigen plaats andere jongeren te betrekken bij politiek in het algemeen en de christen-democratie in het bijzonder. In diezelfde periode kreeg het CDJA een nieuwe ledeninstroom van maar liefst 40% te verwerken, terwijl alleen al het laatste half jaar de nettoledengroei 20% bedroeg.

En – nog belangrijker dan getallen – ik heb sterk de indruk dat het CDA steeds beter in staat is het bestaande beeld en veelal vooroordeel van een politieke jongerenorganisatie als een wat bedaaide club jonge heren te veranderen. Het is te merken aan de nieuwe ledeninstroom, waarbij we kunnen vaststellen dat die zich vrijwel bevindt in de leeftijdscategorie tussen 16 en 24 jaar, waardoor de organisatie ook in dat opzicht drastisch verjongt. Het is ook te merken aan de vormen, waarin het CDJA invulling geeft aan haar politieke activiteiten. Steeds vaker wordt gezocht naar een evenwichtige combinatie

tussen sterk politiek-vormende en fundamenteel-inhoudelijke activiteiten (discussie-avonden, thema-conferenties e.d.), activiteiten die het verbindende en verenigende karakter van de organisatie centraal stellen (een jaarlijkse sportdag) en concrete, projectmatige activiteiten, die vooral ook de presentatie van het CDJA naar buiten toe, naar andere groepen jongeren toe dienen ('doe-projecten' voor buurthuizen en scholen, geldinzamelingsacties op straat en op de markt e.d.).

Zo bevatte ons jaarthema voor 1985, Ontwikkelingssamenwerking, een dergelijke combinatie. Naast studiedagen en politieke discussies voor eigen leden heeft het CDJA in samenwerking met CEBEMO een tweetal concrete projecten in Uruguay mede-gefinancierd. In een land in Latijns-Amerika, omdat daar christen-democraten zo'n belangrijke rol spelen in de politieke, economische en sociale opbouw van het continent. Daarvoor hebben tegelijkertijd zoveel mogelijk CDJA-kernen in het hele land concrete activiteiten op markten en op straat georganiseerd om geld op te halen voor deze projecten, om aandacht te vragen voor ontwikkelingssamenwerking. En om het CDJA eens op een totaal andere manier te presenteren dan gebruikelijk.

Zo zullen we ook ons jaarthema voor 1986 invulling geven. Mensenrechten als thema is een bewuste keuze, net als vorig jaar ontwikkelingssamenwerking. Omdat we vinden dat dat terreinen bij uitstek zijn waar CD(J)A'ers actief zouden moeten zijn, zich bij betrokken zouden moeten voelen. Omdat het gaat, zoals boven vermeld, om het begaan zijn met het lot van mensen. Het opkomen voor ontrechten. In het buitenland, maar ook in het binnenland. Het lot van andere mensen, die in de knel zitten, het moeilijk hebben. Gehandicapten, belemmerd in hun streven om als volwaardig burger deel te nemen aan onze samenleving. Ouderen, wier positie in een vergrijzende samenleving steeds meer onder druk kan komen te staan. Werklozen, voor wie het gevoel om inhoud te geven aan hun bestaan verloren lijkt. Jongeren, die op

’ Jongeren verdienen kansen in het CDA, niet omdat ze alleen maar jong zijn, maar omdat ze kwaliteit leveren, kundig en beginselvast zijn. ’

de een of andere manier in problemen zijn gekomen. Uit gebroken gezinnen, jonge mensen die al zo langdurig werkloos zijn, dat ze alleen al om die reden het vertrouwen in de samenleving opzeggen. En het vertrouwen in zichzelf, gedemotiveerd, alles en iedereen daarvan de schuld gevend.

Mensenrechten in die zin opgevat is niet alleen een zaak voor de politiek, voor in een politieke jongerenorganisatie. Dat is een zaak voor de hele samenleving, dat is de concretisering van die zorgzame samenleving. Juist christen-democraten, die vandaag de dag zoveel van de verzorgingsmaatschappij, van maatschappelijke betrokkenheid verwachten moeten dit ernstig nemen en zelf waarmaken. Het is om die reden dat we onze activiteiten steeds meer naar buiten toe, naar andere jongeren gericht vormgeven. Als blijkt dat het moeilijk is om jongeren te betrekken bij maatschappij en politiek, als jongeren niet naar ons komen, dan komen wij wel naar hen toe!

Nieuwe uitdagingen

Kortom, een evaluatie van 'Appel en Weerklank' op dit punt geeft reden tot redelijke tevredenheid. Zeker, we zijn er nog lang niet. In het CDA bemerk ik nog steeds hier en daar huiver voor de eigen inbreng van jongeren en jongerenorganisaties en wat de doorstroming in de gehele partij betreft, staan we eerder aan het begin dan dat de laatste lijstensamenstelling het eind van een proces betekent. En wat jongeren zelf betreft zullen

zijzelf op de eerste plaats de gewekte verwachtingen waar moeten maken. Jongeren moeten kansen krijgen om verantwoordelijkheid te dragen, niet wanneer ze alleen maar jong zijn, maar primair wanneer ze kwaliteit leveren, kundig en beginselvast zijn.

Maar het belangrijkste is toch dat het rapport als een signaal heeft gediend in de richting van CDA en CDJA om een intensievere benadering van jongeren en een grotere ontvankelijkheid voor jongeren centraal te zetten. Dat is de goede kant van de bovengeschetste vernieuwende ontwikkelingen. Maar er is ook een zorgwekkende kant, welke zou moeten leiden tot nieuwe uitdagingen. Het is van belang na te gaan wat de eerste oorzaak is van die groeiende aantrekkingskracht van de christen-democratie. Is dat alleen omdat het beleid van het CDA zo goed is? Het beleid – zeker – met een sterke christen-democratische stempel en zijn vruchtend afwerpend, maar ook zakelijk, koel en bovenal coalitiebeleid. Worden mensen dus aangetrokken of lid van de coalitie, waarin het CDA verreweg de betere helft was? Of worden mensen vooral aangetrokken door een uitmuntende lijsttrekker, lid dus van zoiets als een fanclub. Of worden mensen lid van een politieke organisatie, die in de eerste plaats invulling wil geven aan eigen maatschappelijke prioriteiten, voortvloeiend uit principiële uitgangspunten, uit een fundamentele levenshouding die consequenties heeft, die tot prioriteiten leidt, waar een vernieuwende, verbeterende en beschermende maatschappelijke kracht vanuit gaat? De eigen appellerende dimensie van de christen-democratie onderwerpt, los van beleid of personen, juist beleid en personen iedere keer weer aan die toetsing.

Ik denk dat het een zeer actuele vraag is. Het brengt me terug bij het begin van deze evaluatie. Als je in electorale zin analyseert dat het CDA een doorbraak in de richting van jonge en niet-confessionele kiezers maakte, als je in politieke zin constateert dat voor een groep mensen CDA en VVD uitwisselbaar lijken en als je bovendien de oorzaken van de grotere aantrekkingskracht van

de christen-democratie nagaat, met een forse ledengroei (in ieder geval van het CDJA), herkrijgt 'Appèl en Weerklank' zijn actualiteit. Een van de andere aanbevelingen van het rapport luidde: 'christen-democratische politiek is vanouds wervend voor een bredere kring dan het direct kerkelijke erf alleen. Minder aan de kerk gebonden mensen kunnen door het concrete beleid en aansprekende politici weer voor beginselpolitiek worden gewonnen. De weg andersom kan hen onvoldoende aanspreken. Dat geldt in het bijzonder ook voor veel jongeren'.

De verkiezingsuitslag heeft een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid op de schouders van het CDA gelegd. Om een nieuw economisch fundament blijvend te doen zijn en nu gevolgd te laten worden door een sociaal-maatschappelijk beleid dat met name aandacht besteedt aan hen, die net niet van de economische opleving hebben geprofiteerd. De ontwikkelingen binnen het CDA leiden tot de belangrijke verantwoordelijkheid om prioriteit te geven aan het profileren van de eigen politieke inspiratie, van de eigen appellerende dimensie van de christen-democratie, om aan te geven dat CDA en VVD niet schouder aan schouder staan tegenover 'de oppositie', om aan te geven dat de CDA-gedachten over de verzorgingsmaatschappij méér zijn dan alleen een bezuinigingsrechtvaardiging, aan te geven dat het CDA zijn politiek wil normeren vanuit zijn uitgangspunten. Als CDJA zullen we ons jaarthema 1987 zelfs geheel wijden aan de maatschappelijke en politieke rol van de christen-democratie op middellange termijn. Zowel bezien vanuit het politieke krachtenveld en haar positie daarin als vanuit een aantal maatschappelijke verschijnselen die fundamentele gevolgen voor de samenleving als geheel kunnen hebben, zoals de technologische innovatie, de armoedebestrijding en de vrijetijdsbesteding. We kiezen dit thema, om daarmee invulling te geven aan politiek-inhoudelijke en ideologische discussie en vorming, gericht op zoveel nieuwe en jonge mensen die zich aangetrokken voelen tot het CDJA. Maar ook kiezen

we dit thema, om daarmee het CDA te blijven prikkelen haar eigen principiële politieke benadering serieus te nemen, los van electorale overwegingen.

Er breken wat dat betreft cruciale jaren aan voor de christen-democratie in Nederland.

Uitvoering geven aan de besluiten en aanbevelingen van 'Appèl en Weerklank' is een karwei dat nog lang niet afgemaakt is!

